



Lluís Duch

«in memoriam»

per Ignasi Moreta



“
Lluís Duch ha sigut un
investigador lliure que ha
fet la seva obra al marge
de la universitat.
”

El 10 de novembre passat ens va deixar Lluís Duch, monjo de Montserrat, doctor en teologia i expert en antropologia i comunicació, considerat per molts el més gran antropòleg de la religió a escala hispànica. (Foto: Miquel Àngel Raió)

Érem a l'avantsala de la Sala de Reflexió de la Universitat Pompeu Fabra, la capella laica concebuda per Antoni Tàpies. Amador Vega havia organitzat un seminari amb Lluís Duch al qual assistia, em sembla recordar, el també enyorat Eugenio Trias, a més de Victoria Ciriot, Francesc-Xavier Marín, Francesc Torralba, Josep Otón... A l'inici de la seva intervenció, Duch va dir alguna cosa com ara: «Jo, a diferència de Raimon Panikkar, crec en la condició adverbial de l'ésser humà, determinat pel lloc i el temps. Jo no puc ser a l'Índia i a Catalunya al mateix temps. Jo soc monjo de Montserrat.»

Aquella va ser la meua primera trobada llarga amb Lluís Duch, aquest singular «monjo de Montserrat» que vaig començar a tractar a fons no pas en un context eclesial, sinó en un acte acadèmic a l'avantsala de la capella laica d'una universitat pública. A les seves classes de filosofia de la religió a la UPF, Amador Vega ens havia

presentat Duch com el més gran antropòleg de la religió a escala hispànica. Duch estava enllestint aleshores el seu magne projecte *Antropologia de la vida quotidiana* editat per Publicacions de l'Abadia de Montserrat. A poc a poc vaig anar llegint la seva obra, una obra ambiciosa per l'abast de les preguntes a què vol respondre, per la gosadia de les intuïcions que hi desplega i pel rigor i l'erudició amb què tracta els temes que aborda.

Entre l'estructura i la història

Lluís Duch va començar la seva trajectòria intel·lectual amb l'estudi de l'obra de Mircea Eliade, objecte de la seva tesi doctoral. Però a mitja recerca va prendre consciència que el seu pensament es trobava als antípodes del d'Eliade. Una de les claus interpretatives que proposa Duch és la tensió entre estructura i història: hi ha coses que són estructurals, és a dir, comunes a tots els éssers humans, mentre que d'altres són històriques, és a dir, culturals,

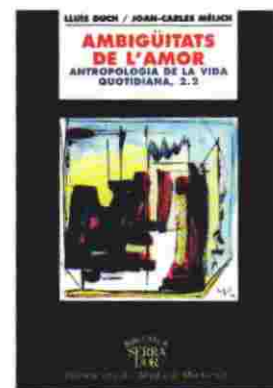
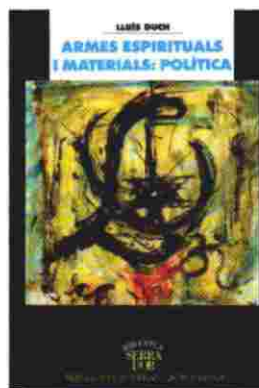


circumstancials, temporals. En aquesta tensió, Duch emfatitza especialment el factor històric. Eliade, essencialista, té una tirada molt pronunciada a accentuar el factor estructural. A Duch no li podia agradar.

El mateix problema trobava Duch en Panikkar. Quan Raimon Panikkar torna a Catalunya, a mitjan anys vuitanta, és Duch qui d'alguna manera el rep i el presenta al lector català: el llibre *La joia pasqual*, publicat a Publicacions de l'Abadia de Montserrat, és la primera obra de Panikkar en català, i és significativament prologada per Lluís Duch, un dels pocs catalans que havien seguit de prop la trajectòria intel·lectual de Panikkar en el seu períple indi i americà. La relació era intel·lectual i personal. Duch m'havia explicat que, quan el piano de Panikkar va arribar a Can Feló (la casa de Panikkar a Tavertet), s'hi trobaven de visita Evangelista Vilanova i ell. I tots dos monjos de Montserrat van ajudar els transportistes a carregar-lo

tenir-hi un lloc estable. Ell treballava primordialment a Montserrat (amb estades constants a Barcelona), publicava amb regularitat i es preocupava més aviat poc de l'impacte dels seus llibres. Acceptava les dinàmiques de promoció de novetats que demanem els editors i hi col·laborava sense cap dificultat (només es va negar, per òbvies raons polítiques, a ser entrevistat per la Cope), però si hagués sigut per ell no hauria mogut ni un dit per tenir visibilitat als mitjans. La publicitat ni la defugia ni la buscava. Senzillament, la seva prioritat era elaborar una obra amb la màxima competència, rigor i interès. La resta era accessori.

Lluís Duch ha sigut molt més valorat en ambients laics que en ambients eclesiàstics. Ja he subratllat que el vaig conèixer a la Universitat Pompeu Fabra, on va participar en diversos seminaris i trobades acadèmiques, va formar part de tribunals de tesis doctorals... A la Universitat Autò-



Alguns dels volums del projecte *Antropologia de la vida quotidiana*, una obra ambiciosa per l'abast dels seus plantejaments, la gosadia de les intuïcions que s'hi despleguen i l'erudició amb què tracta els temes que aborda.

fins a l'interior de l'habitatge. Amb els anys, però, Duch prendrà consciència del que ell llegirà com una tendència essencialista del pensament de Panikkar, i per això se'n distanciarà igualment.

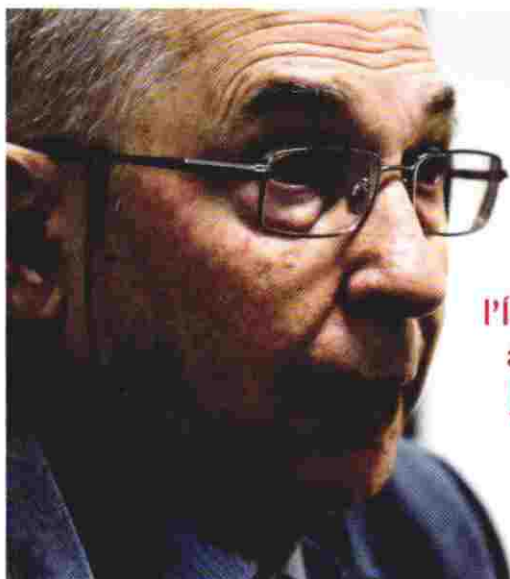
L'accent posat en la història explica probablement la fascinació de Duch pel món jueu, una prova de la qual és el seu entusiasme pel llibre *Moisés i Aaron*, de Schönberg, que va traduir i introduir. Entre el component profètic de les religions i el component místic, Duch sembla optar pel profètic, que implica un clar compromís amb el temps. En canvi, es mira amb prevenció les noves espiritualitats, que considera centrades en la salvació individual, i sovint els aplica un adjectiu per a ell denigrador: *gnòstic*.

Els vincles amb el món acadèmic

Lluís Duch ha sigut un investigador lliure que ha fet la seva obra al marge de la universitat. Va impartir docència en diverses universitats, però no li va interessar mai

noma de Barcelona hi va impartir docència amb regularitat. També a l'Institut del Teatre. I a la UNAM de Mèxic, on hi ha un grup de professors molt atents a tota la seva obra. També era molt valorat al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, a l'Institut d'Humanitats de Barcelona i a l'Escola Europea d'Humanitats. Cal dir, però, que també va col·laborar amb regularitat amb el grup d'antropologia de la Càtedra Ramon Llull-Blanquerna de la Universitat Ramon Llull i, més esporàdicament, amb la Facultat de Teologia de Catalunya i la Fundació Joan Maragall.

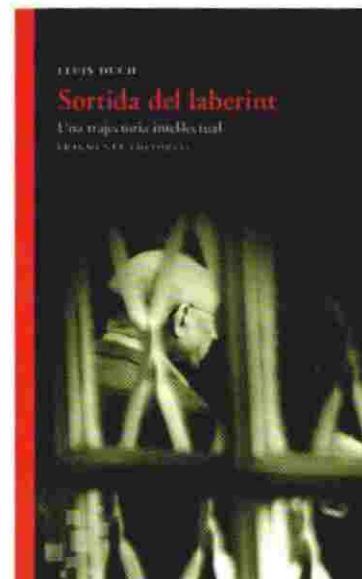
També cal destacar el vincle entre Duch i la Universitat de Girona. Va ser a la Universitat de Girona on es va defensar la primera tesi doctoral sobre el pensament de Lluís Duch, a càrrec d'Elies Ferrer. Els directors de la tesi, Josep Maria Terricabras i Joan Ferrer, van convidar Duch a presidir el tribunal avaluador. Vaig acompanyar Duch a Girona el dia de la defensa. Estava una mica aclaparat pel fet de ser al mateix temps objecte temàtic de la tesi i pre-



“
Jo no puc ser a
l'Índia i a Catalunya
al mateix temps.
Jo soc monjo de
Montserrat.”

”

En la tensió entre estructura i història, Duch emfatitza especialment el factor històric. (Foto: Miquel Àngel Raió)



Sortida del laberint, una autobiografia intel·lectual que Fragmenta acaba de publicar.

sident del tribunal de la jutjava. Posteriorment, la Càtedra Ferrater Mora de la Universitat de Girona el va convidar a impartir les Lliçons anuals de la Càtedra, unes lliçons que els anys anteriors havien dictat personalitats de la talla de Ricoeur, Batllori, Chomsky, Boff, Singer, Bauman o Sloterdijk. Novament Duch va acceptar la invitació visiblement aclaparat per la responsabilitat que això suposava. Va titular el llibre resultat d'aquelles lliçons *Sortida del laberint*. És una saborosa autobiografia intel·lectual que acabem de publicar a Fragmenta.

Sentit de l'humor

Lluís Duch era un gran conversador en privat i un mal comunicador en públic. A les conferències acostumava a llegir les seves intervencions, cosa que sempre li vaig dir que no havia de fer perquè el portava a adoptar un to poc viu, monòton i ensopit. En canvi, quan acceptava improvisar millorava notablement. Però on es revelava realment com un gran comunicador era en la curta distància, sense focus, en un ambient de confiança. Aleshores apareixia un Lluís Duch murri, observador maliciós i rialler, posseïdor d'un sentit de l'humor molt afinat i molt franc. Recordo haver rigut molt amb Lluís Duch. Una vegada el vaig acompanyar a Madrid, on havia de participar en una conferència al Círculo de Bellas Artes amb el seu gran amic i deixeble Joan

Carles Mèlich i amb el gran llatísta Carlos García Gual. El viatge de tornada en l'AVE, amb Mèlich i Duch, el recordaré tota la vida pel sentit de l'humor que hi va desplegar (de tant en tant havíem d'abaixar la veu per la mirada censuradora de la resta de passatgers).

“
On es revelava
realment com un gran
comunicador era en la
curta distància, sense
focus, en un ambient de
confiança.”

Quan Raimon Panikkar
torna a Catalunya, a
mitjan anys vuitanta,
és Duch qui d'alguna
manera el rep i el
presenta al lector català.

”

recordar que *duch* és el terme anglès per a ànec i que el segon cognom de Lluís Duch era Álvarez. Que, en configurar l'ordinador, Duch escrivís «Pato Álvarez» en el camp destinat al nom ens mostra el Duch més iconoclasta i destractant, capaç de riure's de si mateix i de fer-ho privadament. Sorprenent i savi Lluís Duch.